

Milles kõrg- ja keskerihariduse minister Väino Rajangu eksib ja ajakirjandustudeng Ivo Rullil õigus on

(vt. «Edasi» 25. sept. ja 9. okt.)

Hea lugeja, kes sa pealkirja läbilugemise järel ka artiklit ennast mõtled lugeda, võiksid üldtöödud «Edasitele» lisaks heita pilgu TRÜ ajalehte (algus 16. okt.), kus on pikemalt ära toodud minister Rajangu ülikoolis korraldatud «Foorumi» küsimused-vastused. Esimeste seas leidsid vastamist just üliõpilasprobleemid. Muu hulgas käsitleti ülevabariigilise üliõpilaslehe väljaandmise mõtet.

On otse loomulik, et praegusel ajal seisab taas päevakorras vabariikliku üliõpilaslehe loomine, sest vajadus on ammu olemas. Toetun siinkohal Ivo Rulli artiklis «Ei nõustu teiega, minister!» toodud kunagise ülikooli komsomolisekretäri Sirje Endre ettekandele. Selles on selge sõnaga öeldud, et kõrgkoolilehe lugejaskond on väike, analüüsimaks teemasid, lehe levik piirub oma maja müügiletiga ja töö on kõrgkoolide vahel koordineerimata. Selguse mõttes korrakem üle, kus ja millal need sõnad öeldi. Aastal 1967 üliõpilasfoorumil, mille harulduseks saanud stenogramm toob meieni paljugi igihaljast, mis ammu oleks võinud lahendatud olla. Kahjuks jäi kakskümmend aastat tagasi kõik sinnapaika, sest suurele sulale järgnes uus jääaeg ja probleem ise kasvas ajapikku habemesse. Ent unustusehõlma vajumine ei tähendanud mahamatmist.

Püüangi täna vana lehejutu taasalustada, õigemini küll jätkata.

Tänavu kevadel, Eesti üliõpilasfoorumil puhuti vanalt mõttelt tolm ära ja toodi ta uuesti välja. Eks ole see tõsi, et kõik uus on hästi unustatud vana.

Täpselt formuleeriti vastus küsimusele, miks on vaja Eesti tudengkonnale lehte. Eesmärk: ühendada meie üliõpilasi ühiste probleemide arutamiseks ja kindlustada üliõpilaselu puudutava teabe parem edastamine. Võta või jätta: sama, mis Sirje Endre kunagi ütles.

Ivo Rull märgib õigesti, et kõikide kõrgkoolide lehed on eelkõige rektoraadi ja parteikomitee häälekandjad, alles siis tulevad vaesemad sugulased komsomol ja ametiühing.

Tsiteerin Ivo Rulli: «... Siit pole kuigi raske järeldada, et vaidlusküsimustes tudengkonna ja juhtkonna vahel võib kõlama jääda ainult ühe poole arvamus». Pole raske ära arvata, millise. Seetõttu pole üliõpilased ka lehte omaks tunnistanud, arvates õiglaselt, et nende hääli võib jääda hüüdjaks kõrbes. Siiani oli see tavapärane. Alles tudengite valimine nõukogudesse on justkui midagi liikuma pannud.

Arvan, et vabariiklik üliõpilasleht ei peaks olema kõrgkoolide juhtkondade, isegi mitte ministeeriumi häälekandja. Piisaks ELKNÜ Keskkomiteest ja ENSV Üliõpilasnõukogust või Üliõpilasliidust, kusjuures viimane esindaks lehe juures kõiki muid üliõpilaskonna ühendusi. Tudengkonna oma leht peab olema mõjutamis- ja survevaba. Kõik üliõpilaskonda huvitavad probleemid peavad seal kajastust leidma.

Loomulikult ei taha ma öelda, et Eesti tudengilehes võiks avaldada mida tahes. Ei, kuid ligi kartus, summutamine peavad sellele lehele võõrad olema.

Minister kritiseerib, et üliõpilased ei kasuta ratsionaalselt «Noorte Hääle» veerge. Tõsi, ma ei tea, milline osa on üliõpilaselu materjalidel lehe üldises pildis, võimalik, et siin on reserve. Küll aga olen professionaalsetelt salameestelt kuulnud kurtmist, et «Noorte Hääles» seisavad artiklid liiga kaua. Lisaks peame silmas pidama, et «Noorte Hääle» on vabariiklik noorteleht, kus tu-

dengid peavad leheruumi teistega jagama.

«Foorumil» soovitas minister vaadata 70-ndate aastate «Noorte Hääle», kuivõrd palju on seal üliõpilaselu puudutavat. Ajalootudengina olen nii 60-ndate lõpu kui ka 70-ndate alguse lehti korduvalt lapanud. Tasub märkida, et noil aegadel oli lisaks omamaalisele tudengiinfole üsna palju juttu välismaa üliõpilaste elust. Praeguseks ei erine «Noorte Hääle» poliitikaveerud põhijoontes millegagi «Rahva Hääle» omadest. Kunagine välispoliitiliste uudiste noortele suunatus on vaevu tuntav. Vabariiklik üliõpilasleht suudaks paremini valgustada ka rahvusvahelise tudengkonna elu. Usun, et TRÜ rahvusvaheliste suhete ringi tuleks toime vastava info kogumisega. Sellega kajastaks üliõpilasleht tudengile nii siin- kui sealpool piiri, tõrjutud saaks ühekülgisus, mida praegu tingib kõrgkoolide lehtede väheine maht.

Ministri arvamus, et üliõpilased kirjutavad oma kõrgkooli lehes suhteliselt vähe, ei pea paika. Põgusalgi lehitsemisel, saati veel põhjalikumal lugemisel on selge, et tudengikond moodustab kirjutajate enamuse. Tänavuses TRÜ lehes on tudengite kaastöid vähemalt 2/3.

Mis puutub tänasesse TRÜ lehesse, siis loodetavasti ei peeta seda mee mokale määrimiseks, kui arvan lehe sel õppeaastal olevat sisukamaks muutunud. Kurvaks teeb trükitehniline baas, et vahel piltidest aru ei saa ning lehe välisilme kaunis nukker paistab. Teisedki kõrgkoolide lehed (v.a. TPedI oma) on trükitehniliselt üsna armetud.

Et üliõpilaslehe küsimus kerkis üles üliõpilasfoorumil, siis sai Eesti NSV Üliõpilasnõukogu ministrit ka kirjaliku vastuse, mis nõukogu esimesel sügisel kokkusaamisel Käärikul ette loeti. Minister Rajangu eksib, kui arwab, et vabariikliku üliõpilaslehe ilmuma hakates ei jätku enam kõrgkoolide lehtedele kirjutajaid. Möödunud aastal kuulsin kord ülikooli lehe toimetuses, et olemasolevatest kaastöödest võiks ilma vaevata umbes kuu numbrid kokku panna, sõltuvalt muidugi infost ja jooksvatest sündmustest. Vabariiklik leht kindlasti vähendaks seda koormust ja innustaks kirjutama ka neid, kel mõtteid on, aga kes ei võta sulge pihku kartusest, et tehtu äkki hapuks läheb või hoopis avaldamata jääb.

Päris segaseks jäi minister Rajangu vastusest «Foorumil» järgnev: «Teine moment, mille pärast me ei toeta selle lehe mõtet, on see, et me peame mõtlema veidi laiemalt, mõtlema ka nende peale, kes tulevikus tulevad kõrgkooli. Kõrgkooli siseelu peaks jõudma nendegi noorteni, olema neile ettevalmistuseks kõrgkooli astumisel.» Nii et, lugupeetud minister, laiemalt mõtlemise huvides, kõrgkooli populariseerimise huvides abiturientide hulgas pole vabariiklikku tudengilehte vaja? Tuleb tõdeda, et linnade raamatukogude lugemissaalides on raske leida alati kõiki TRÜ, TPL, EPA ja TPedI lehtede numbreid. Terviklik pilt meie kõrghariduse võimalustest jääbki tulevasel rebasele saamata. Ülemaaline tudengileht oleks siin hea abimees, seda enam, et lisaks osale tiraazile, mida levitatakse kõrgkoolide müügilaudade kaudu, peaks leht olema saadaval ajalehekioskites ja ettetellitav. Tiraazil, lehekülgedele arvu ja toimetuse paiknemise asjus olen nõus Ivo Rulliga. Mõistagi peaks olema lehel inimväärne honorar.

Vabariiklik üliõpilasnõukogu ei peaks pärast ministri eitavat vastust, püssi põdsasse viskama.

Oma esindajad nõukokku valinud tudengikond peab veel järjekindlamalt taotlema, et need otsiksid edasi lahendust, mida krooniks ilmuv laialdase levikuga üliõpilasleht.

Tookord Käärikul pakuti välja võimalus hakata küllakorras põhimõttel koostama kogu üliõpilaskonnale mõeldud numbreid järgemööda kõigi häälekandjaid väljaandvate kõrgkoolide lehetoimetustes. Ehkki ma siis ise ka selle mõtte poolt hääletasin, olen nüüd veendunud, et selline väljund oleks lehemure poollahendus ja raskendaks kõrgkoolilehtede toimetuse tööd. Ainus, mis päästaks, on teadagi mis. Tsiteerin Ivo Rulli: «On aeg öelda: ME VAJAME VABARIIKLIKKU ÜLIÕPILASLEHTE.» Ühinen täielikult Ivo mõttega ja loodan, et ajakirjanikud mulle suuremeelselt andestavad, kui ma leheasjandusest midagi õigesti ei mõistnud. Iga kingsepp jäägu ikkagi oma liistude juurde, kuigi ka teiste omi tahaks proovida.

Meie ministrit Väino Rajangut kutsun aga üles muutma senist seisukohta ja toetama lehe loomist. Sellega võidaksid nii üliõpilased kui ka kõrgharidus.

10. märtsil räägiti taas üliõpilaslehest, sedapuhku üliõpilasnõukogus. Tuntu huvi, milline on kõrgkoolilehtede tegijate ja nende kaastööliste arvamus, kas suure vabariikliku üliõpilaslehe loomine tooks kaasa kõrgkoolide lehtede hääbumise materjali napuse tõttu. Oksmeelselt kinnitati, et seda ohtu ei ole. Vastupidi, laiema võimalused innustaksid oma mõtetega välja tulema uusi kaastöölisi. «TRÜ» toimetaja Varje Sootak rõhutas, et iga kõrgkoolileht veab vaikes oma probleeme, need on paljuski sarnased. Samas puudub võimalus ühiseks mõtlevahetuseks, kogemuste levitamiseks. Eesti üliõpilasleht saaks oluliselt aidata.

Niisiis, vajadus on olemas. Üliõpilaskonna huvitatus ja toetus samuti. Puudub aga toetus sealt, kus sellised asjad otsustatakse. Lappasin 1967. aasta «Noorte Hääle». Üliõpilaskonverentsi ülevaates («Nüüd järgneva teod», 19. mai 1967) kinnitati, et konverentsil oli, lehest juttu. Aga kõrg- ja keskerihariduse komitee esimees Madis Pesti leidis, et kõigepealt tuleks ammandada ja maksimaalselt ära kasutada kõrgkoolide endi ajalehtede võimalused.

Tõesti, tõesti, kahekümne aastaga pole haridusjuhtides ja nende mõtlemises ning suhtumises midagi muutunud. Ainult lehed on selle ajaga oma võimalused ammandanud, vaevlevad tehnilistes raskustes ja erisuguse materjali paljuses. Mis nüüd edasi? Kas ka uutmise ajal on vaja veel kakskümmend aastat oodata?

TRÜ II kursuse ajalootudeng, Eesti Üliõpilasnõukogu liige KALEV VILGATS